

Bruselj, 3. februar 2026
(OR. en)

5842/26

ENV 74
CLIMA 39
IND 82
CHIMIE 11
TRANS 37
AGRI 69
ENER 36
SAN 52
COMPET 127
ECOFIN 122
CONSOM 26
MARE 2
RELEX 118

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalno sekretarko Evropske komisije:
direktorica Martine DEPREZ

Datum prejema: 29. januar 2026

Prejemnik: Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije

---

Zadeva: POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU,
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU
REGIJ
Vmesni pregled akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje
„Zagotavljanje čistega zraka, oceanov, sladkih voda in tal“

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2026) 42 final.

Priloga: COM(2026) 42 final

Bruselj, 29.1.2026
COM(2026) 42 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Vmesni pregled akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje
„Zagotavljanje čistega zraka, oceanov, sladkih voda in tal“**

1 UVOD

Poročilo Okolje v Evropi 2025¹ vsebuje znanstvene dokaze, da podnebne spremembe in degradacija okolja še naprej vplivajo na konkurenčnost, gospodarstvo in odpornost Evrope. Izvajanje politik in dolgoročnih ukrepov za spodbujanje trajnosti, ki so že bili dogovorjeni v okviru evropskega zelenega dogovora, je treba nujno pospešiti. Takšni ukrepi so glede inovacij, razogljivenja in varnosti usklajeni s kompasom za konkurenčnost in prednostnimi nalogami dogovora o čisti industriji Evropske komisije.

Čisto okolje je predpogoj za konkurenčno in trajnostno gospodarstvo, ki deluje v korist ljudi in planeta. Čist zrak dokazano zmanjšuje število dni bolniške odsotnosti zaposlenih. Zmanjšuje pa tudi stroške zdravstvenega varstva². Čisti oceani in čista sladka voda so potrebni za številne gospodarske dejavnosti, kot so kmetijstvo, ribištvo in akvakultura, predelava hrane ali industrijska proizvodnja. Dostop do varne pitne vode in sanitarnih storitev je bistven tudi za javno zdravje in dobro počutje. Čista in zdrava tla so bistvena za trajnostno kmetovanje, pozitivno vplivajo na pridelek ter zagotavljajo prehransko varnost in varnost hrane. Urejanje uporabe nevarnih kemikalij v proizvodih zmanjšuje tveganje za zdravje ljudi in okolje, spodbuja prakse ravnanja z odpadki v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki ter z omogočanjem inovativnih čistih rešitev prispeva h konkurenčnemu in krožnemu gospodarstvu. Svetovni gospodarski forum je leta 2025 uvrstil onesnaževanje med 10 največjih globalnih tveganj³.

Evropa je začrtala pot do čistejšega okolja. Akcijski načrt za ničelno onesnaževanje iz leta 2021⁴, v katerem so določene dolgoročne ambicije za okolje brez strupov⁵, je ključni steber agende EU za čisto in krožno konkurenčnost. Ambicije do leta 2050 so za pomoč pri usmerjanju zelenega prehoda določene tudi v novejših zakonih⁶. Ključni mejniki so cilji za leto 2030, ki se uporabljajo za merjenje napredka pri izvajanju akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje⁷. V akcijskem načrtu in strategiji na področju kemikalij za trajnostnost⁸ so napovedani konkretni ukrepi za usmeritev EU na pot k dosegu ničelnega onesnaževanja, ki dopolnjujejo njene cilje za podnebje in obnovo narave ter tako obravnavajo trojno planetarno krizo. Vztrajanje na začrtani poti za uresničitev ambicioznih okoljskih ciljev je evropska agenda za strateško neodvisnost v času geopolitičnih nemirov.

---

¹ Evropska agencija za okolje (2025), [Europe's environment and climate](#) (Okolje in podnebje v Evropi).

² OECD (2025), [Want stronger growth in Europe? Start with the air we breathe](#), [The impact of air pollution on labour productivity: Large-scale micro evidence from Europe](#).

³ Svetovni gospodarski forum, [Global Risks 2025: The point of no return](#).

⁴ COM(2021) 400 final.

⁵ „Zdrav planet za vse: onesnaževanje zraka, vode in tal se zmanjša na ravni, ki ne veljajo več za škodljive zdravju in naravnim ekosistemom ter ustrezajo mejam zmogljivosti našega planeta, s čimer se ustvari okolje brez strupov.“

⁶ Člen 1(1) revidirane direktive o kakovosti zunanjega zraka (EU) 2024/2881 in člen 1(1) direktive o monitoringu tal (EU) 2025/2360.

⁷ [Cilji ničelnega onesnaževanja](#).

⁸ COM(2020) 667 final.

Izvedeni transformativni ukrepi se bodo nadaljevali v prihodnjih letih⁹. Komisija je pojasnila, da so cilji ničelnega onesnaževanja trdno zasidrani v prednostnih nalogah za konkurenčno in odporno Evropo. Poudarek bo na izvajanju dogovorjene zakonodaje, pri čemer bo posebna pozornost namenjena poenostavitvi spoštovanja zakonodaje za države članice in podjetja¹⁰. To bo predpogoj za prehod na ničelno onesnaževanje. Politične usmeritve za obdobje 2024–2029 vsebujejo številne krovne politike, kot so dogovor o čisti industriji, kompas za konkurenčnost, strategija za odpornost v zvezi z vodo, evropski pakt za oceane, vizija za kmetijstvo in prehrano, akcijski načrt za kemično industrijo ter strategija za biogospodarstvo¹¹, v katerih so napovedani nadaljnji ukrepi za doseg ničelnega onesnaževanja. Za odpravo nekaterih ugotovljenih pomanjkljivosti bodo ključne tudi pomembne strateške pobude, kot so napovedani akt o krožnem gospodarstvu, revizija uredbe o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (uredbe REACH) ter ukrepi, povezani z agendo „eno zdravje“, na primer preventivno zdravstveno varstvo.

Neizkoriščeni potencial inovacij za ničelno onesnaževanje je treba okrepiti. Okoljsko gospodarstvo EU¹² se je z vidika zaposlovanja in dodane vrednosti v letu 2022 še naprej krepilo močnejše od celotnega gospodarstva¹³. Družba lahko doseže trajnostno blaginjo in konkurenčnost s podpiranjem zelenih industrij, preusposabljanjem delovne sile, prilagoditvijo poslovnih modelov in zmanjšanjem upravnega bremena, zlasti za mala in srednja podjetja (MSP) ter mikropodjetja. Sredstva iz programa Obzorje Evropa in instrumenta LIFE so v zadnjih nekaj letih prispevala k razvoju prelomnih rešitev. Te so privedle do številnih zgodb o uspehu, ki vključujejo tudi izbrane primere, navedene v tem dokumentu. Ekološke inovacije EU so visoko razvite. V EU jih je treba še bolj izkoristiti za komercialno uporabo, da bi podprle visokotehnološko konkurenčnost zelenega gospodarstva EU.

Inovacije podjetij spodbujajo tudi strožji predpisi o okolju. Okoljska zakonodaja EU lahko podpira uvajanje zelenih in čistih inovativnih rešitev. Zelene in čiste inovacije lahko spodbujajo produktivnost in odpirajo nove trge¹⁴. OECD je poudarila, da zeleni sektorji ustvarjajo nove vrednostne verige in nove rešitve, ki omogočajo večjo učinkovitost in prihranke stroškov. Po mnenju Svetovnega gospodarskega foruma lahko vodilne države na področju zelenih tehnologij prevladujejo na nastajajočih trgih. OECD je poudarila tudi, da danes 80 % svetovnih podjetij v inovacijske strategije vključuje trajnostnost¹⁵. Pred kratkim je potrdila, da lahko že skromne izboljšave kakovosti zraka povečajo produktivnost¹⁶.

---

⁹ Glej [sledilnik ukrepov za ničelno onesnaževanje](#) in [izvajanje strategije na področju kemikalij](#).

¹⁰ COM(2025) 980 final.

¹¹ COM(2025) 30 final, COM(2025) 85 final, COM(2025) 280 final, COM(2025) 281 final, COM(2025) 75 final, COM(2025) 530 final, COM(2025) 960 final.

¹² Mnogi od teh sektorjev neposredno ali posredno prispevajo k ničelnemu onesnaževanju (glej [EUROSTAT](#)).

¹³ ESTAT (2025), [Okoljsko gospodarstvo – statistični podatki o zaposlovanju in rasti](#).

¹⁴ OECD, [Economic and environmental outcomes of innovation](#).

¹⁵ Po poročanju OECD so se trgi okoljskega blaga in storitev v obdobju 2010–2020 povečevali za 4,5 % na leto, kar presega rast BDP.

¹⁶ OECD (2025), v opombi 2 navedeno delo.

Naložbe so ključne za sprostitve inovacijskega potenciala. Potencialna naložbena vrzel za izvajanje okoljske zakonodaje EU trenutno znaša 58 milijard EUR na leto (0,4 % BDP EU)¹⁷. Novi večletni finančni okvir ponuja nove priložnosti za zagotovitev začetnega javnega financiranja. Potrebne so tudi zasebne naložbe, k spodbujanju katerih lahko prispevajo javno-zasebne pobude. Donosnost naložb v boj proti onesnaževanju je bistveno višja od stroškov. Donosnost naložb v boj proti onesnaževanju zraka je ocenjena na 700 % zaradi zmanjšanih izdatkov za zdravstveno varstvo, zmanjšanih izgub pridelka zaradi ozona, manj odsotnosti z dela zaradi bolezni in povečane produktivnosti pri delu¹⁸.

Vse več podjetij, mest in regij prevzema vodilno vlogo. Dokazujejo, da je zeleni prehod, vključno s preходом na ničelno onesnaževanje, mogoč in prinaša konkretne prednosti. Namen tega poročila je neizčrpno predstaviti nekatere vodilne akterje.

Čas je, da ocenimo napredek in določimo naslednje korake. V tem poročilu je predstavljen vmesni pregled akcijskega načrta, napovedan leta 2021¹⁹. Poročilo temelji na ugotovitvah zadnjega poročila Evropske agencije za okolje o okolju v Evropi iz leta 2025²⁰, ki je bilo pripravljeno na podlagi drugega poročila o spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje za leto 2025²¹.

2 NAPREDEK PRI ZAGOTAVLJANJU ČISTEGA OKOLJA (OD LETA 2021)

Napredek pri doseganju ciljev ničelnega onesnaževanja je sicer spodbuden, toda neenakomeren. Najnovejša ocena je pokazala, da so se stopnje onesnaževanja zraka²², rabe in tveganja pesticidov, prodaje antimikrobikov ter onesnaževanja morja s plastiko (ki se spremlja na podlagi števila odpadkov na obalah)²³ bistveno znižale. Trendi na področju obremenitve s hrupom²⁴ in onesnaževanja vode s hranili ter odpadkov so stabilni, onesnaževanje z mikroplastiko pa se je v zadnjih letih po ocenah povečalo. Skromen ali nikakršen napredek na nekaterih področjih je delno mogoče pripisati času prilagajanja med izvajanjem novih ukrepov in trenutkom, ko se pojavijo njihovi učinki²⁵, ter omejenosti podatkov.

Pravni okvir za ničelno onesnaževanje je večinoma vzpostavljen. V zadnjih šestih letih so bila pravila EU revidirana, da bi se zvišala raven ambicij za uresničitev vizije do leta 2050 in dosegli cilji za leto 2030. Obseg zakonodaje EU je

---

¹⁷ COM(2025) 420 final.

¹⁸ SWD(2022) 345 final.

¹⁹ „Ker veliko dela še poteka ali pa je šele zdaj začelo dajati rezultate, bo Komisija do leta 2025 pregledala stopnjo izvajanja tega akcijskega načrta na podlagi drugega poročila o spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje. Ugotovila bo, ali so potrebni dodatni ukrepi za obravnavo novih skrbi, ter pregledala do zdaj opredeljene cilje, vodilne pobude in ukrepe, da bo EU v tem desetletju stopila na pot proti ničelnemu onesnaževanju ...“

²⁰ [Evropska agencija za okolje \(2025\), Europe's Environment 2025](#), ki na področju onesnaževanja temelji na drugem poročilu o spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje.

²¹ Evropska agencija za okolje in Skupno raziskovalno središče (2025), [Poročilo o spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje 2025](#) ter ustrezne tematske ocene (npr. četrti obeti za čist zrak ([COM\(2025\) 64 final](#)) ali poročilo [Environmental Noise in Europe](#) iz leta 2025).

²² Glej tudi poročilo Evropske agencije za okolje št. 1/2025, Air Quality Status Report 2025.

²³ Rezultate o uporabi pesticidov in prodaji antimikrobikov je treba uporabljati z zadržkom, saj njihovih tveganj za ljudi in okolje ne obravnavajo v zadostni meri.

²⁴ Glej tudi poročilo Evropske agencije za okolje št. 5/2025, [Environmental Noise in Europe](#).

²⁵ COM(2025) 420 final.

bil na nekaterih področjih razširjen in zdaj zajema več dejavnosti, ki onesnažujejo okolje. Dogovorjeni so bili tudi ukrepi za obnovo narave. Komisija in države članice si morajo prizadevati za spremljanje obratovalnih dovoljenj in izdati posodobljena dovoljenja (npr. za emisije v zrak in vodo ter industrijske emisije), da se lahko na terenu dosežejo spodbudni rezultati²⁶. Z izvedbo teh ukrepov se bo preprečilo ali zmanjšalo onesnaževanje.

S podpornimi in pripravljalnimi ukrepi so bili postavljeni temelji za prihodnost.²⁷ Ocena okvirne direktive o morski strategiji je na primer privedla do napovedi njene prihodnje revizije²⁸ kot ključnega elementa izvajanja pakta za oceane. Druge ocene, na primer ocene kopalnih voda, emisij v zrak in blata iz čistilnih naprav, so omogočile opredelitev področij, na katerih je treba izvajanje izboljšati²⁹. V dokazilu o kakovosti zraka v zaprtih prostorih je opredeljenih več standardov EU, ki lahko pomagajo državam članicam pri izvajanju prilagojenih izboljšav³⁰. Devet vodilnih pobud iz akcijskega načrta je v večji ali manjši meri vključilo ničelno onesnaževanje na druga področja politike³¹.

Nekateri ukrepi za ničelno onesnaževanje še niso bili izvedeni. Po dolgih pogajanjih so pred kratkim začeli veljati ali bodo kmalu začeli veljati pomembni zakonodajni predlogi, kot so predlogi o onesnaževalih voda³², zdravih tleh³³ in pristopu „ena snov, ena ocena“³⁴. Nekatero oceno, zlasti preverjanje primernosti načela odgovornosti povzročitelja ali ocena direktive o okoljski odgovornosti, še niso zaključene. Druge tekoče ocene se nanašajo na plastične proizvode za enkratno uporabo in nitrato. Ukrepi za pomoč kmetom pri uvajanju praks za upravljanje hranil, ki manj onesnažujejo okolje³⁵, so bili odloženi zaradi odloga akcijskega načrta celovitega upravljanja hranil. Nekateri ustrezni ukrepi so bili medtem vključeni v evropsko strategijo za odpornost v zvezi z vodo³⁶. Komisija je zaradi nezadostne politične podpore sozakonodajalcev umaknila predlog uredbe o trajnostni rabi fitofarmaceutskih sredstev.

EU je svojo vizijo ničelnega onesnaževanja dvignila na višjo raven. Z razvojem spremljanja in obetov za ničelno onesnaževanje ter predstavitvijo dveh ocenjevalnih poročil³⁷ se je medtem zagotovil celovit, celosten in v prihodnost usmerjen pregled vseh vrst onesnaževanja ter njihovega vpliva na zdravje ljudi in biotsko

---

²⁶ Z dodatnimi predlogi za pospešitev presoje vplivov na okolje (COM(2025) 984 final).

²⁷ [Sledilnik ukrepov za ničelno onesnaževanje](#).

²⁸ Glej COM(2025) 280 final in COM(2025) 281 final.

²⁹ SWD(2025) 52, SWD(2023) 157 in SWD(2025) 394 ter 395.

³⁰ SWD(2024) 147 final.

³¹ Posodobljene informacije o vodilnih pobudah so na voljo v [sledilniku ukrepov](#).

³² COM(2022) 540 final.

³³ Direktiva (EU) 2025/2360.

³⁴ Uredba (EU) 2025/2455, Uredba (EU) 2025/2457, Direktiva (EU) 2025/2456.

³⁵ COM(2021) 400 final: ukrepa 22 „Krepitev zmogljivosti in izboljšanje znanja o praksah, ki povzročajo manj onesnaževanja, z nacionalnimi službami za kmetijsko svetovanje“ in 23 „Zberejo se vse glavne obveznosti o upravljanju hranil, ki izhajajo iz prava EU, in dajo na voljo v digitalni obliki za omejitev okoljskega odtisa kmetijskih dejavnosti“.

³⁶ COM(2025) 280 final: „vzpostavitev nabora orodij za pomoč državam članicam pri podpori ukrepom za zmanjšanje onesnaževanja s hranili, tudi z izboljšanim modeliranjem, interaktivnimi zemljevidi in izmenjavo dobrih praks“.

³⁷ [Poročilo za leto 2025](#) in [poročilo za leto 2022](#), za pregled glej [Cilji ničelnega onesnaževanja](#).

raznovrstnost. To delo temelji na obsežnih tematskih prizadevanjih, kot je modeliranje za obete za čist zrak³⁸, v okviru katerega se ocenjujejo posledice zmanjšanja emisij onesnaževal zraka glede na njihove učinke ter stroške in koristi za družbo, ali novi okvir kazalnikov EU za kemikalije³⁹, ki obravnava vzroke in vplive kemičnega onesnaževanja.

Še vedno so vrzeli v znanju in podatkih. Nekateri kazalniki za spremljanje napredka pri doseganju ciljev ničelnega onesnaževanja niso ustrezni za prikaz zmanjševanja onesnaževanja vode ali tal (npr. glede uporabe pesticidov in antimikrobikov) ali pa zanje ni rednih tokov podatkov za ocenjevanje (npr. glede izgube hranil in mikroplastike). Podatki so včasih pozni, nepopolni ali pomanjkljivi. Druge vrzeli se nanašajo na razpoložljivost podatkov o prisotnosti snovi, ki vzbujajo zaskrbljenost, v izdelkih in tokovih odpadkov. Za premagovanje teh izzivov so lahko koristne boljše uporaba digitalizacije in novejša tehnika spremljanja, vključno s satelitskim opazovanjem Zemlje in (spletnim) spremljanjem v realnem času z uporabo ustreznih senzorjev. Obstaja posebna vrzel v znanju na področju učinkov nekaterih onesnaževal, in sicer mikroplastike, antropogenega hrupa in svetlobnega onesnaževanja, na zdravje in biotsko raznovrstnost. Poleg tega ni zadostnega razumevanja učinkov izpostavljenosti različnim onesnaževalom na zdravje ljudi, vključno z učinkom „koktajla“, ki nastane, ko so posamezniki hkrati izpostavljeni več kemikalijam. V okviru strategije EU za odpornost v zvezi z vodo ter strategije EU za raziskovanje oceanov in inovacije se bodo ocenile še preostale vrzeli v znanju na področju odpornosti v zvezi z vodo in varstva oceanov ter opredelile tudi ustrezne prednostne naloge za doseg ničelnega onesnaževanja.

Komisija bo:

- še naprej izmenjevala najboljše prakse in spodbujala inovativne rešitve,
- vzpostavila sistem za zgodnje opozarjanje in ukrepanje (z ustreznim izvajanjem zakonodaje na področju pristopa „ena snov, ena ocena“),
- pripravila raziskovalne in inovacijske strategije za odpornost v zvezi z vodo in varstvo oceanov ter
- še naprej vlagala v izboljšanje dokazne podlage za zagotavljanje boljših podatkov, kazalnikov, ocen in modeliranja.

3 OBETI ZA ČISTO OKOLJE DO LETA 2030 IN POZNEJE

Napredek pri doseganju ciljev za leto 2030 bo zelo odvisen od nacionalnih prizadevanj za izvajanje. Čeprav so obeti pokazali, da je malo verjetno, da bodo do leta 2030 v celoti doseženi vsi cilji, je kljub temu mogoč znaten napredek, če bodo nacionalni, regionalni in lokalni akterji hitro in zelo ambiciozno izvajali dogovorjeno zakonodajo in politike. Na primer glede prometnega hrupa (cilj je, da se do leta 2030 zmanjša delež ljudi, ki se redno spoprijemajo s težavami zaradi prometnega hrupa, za 30 %) bi lahko pozitiven scenarij z dodatnimi ukrepi omogočil do 23-odstotno zmanjšanje. Podobno je za nalaganje dušika v zraku (cilj je 25-odstotno zmanjšanje do leta 2030) predvideno 19-odstotno zmanjšanje, če

³⁸ [Obeti za čist zrak](#), četrto poročilo, COM(2025) 64 final.

³⁹ Evropska agencija za kemikalije (2024), [EU Agencies: more work needed to make chemicals safe and sustainable](#) in spletna pregledna plošča [okvira kazalnikov EU za kemikalije](#).

bodo države članice pravočasno izpolnile svoje sedanje obveznosti glede zmanjšanja emisij. Če bodo sprejele dodatne tehnične ukrepe, bi se ta delež lahko povečal na 31 %⁴⁰. Napovedi do leta 2030 v skladu z odtisom potrošnje prav tako kažejo, da EU lahko zmanjša vplive v več okoljskih razsežnostih⁴¹. Ti primeri kažejo, da je podoben napredek mogoče doseči tudi pri drugih ciljih.

Mnoga mesta in regije so se že opogumili. Zelene mestne in regionalne pobude EU postajajo vse bolj zanimive za vse več lokalnih in regionalnih prebivalcev ter oblikovalcev politik. V okviru misije EU za pametna in podnebno nevtralna mesta si 112 mest v EU in osmih sosednjih državah prizadeva do leta 2030 postati ogljično nevtralnih. Oznaka misije EU je bila podeljena 103 mestom. Ta so predložila svoje pogodbe o podnebno nevtralnih mestih, v katerih so opredeljeni konkretni cilji za zmanjšanje onesnaževanja zraka, vode in obremenitve s hrupom, ki bi prinesli tudi znatne dodatne koristi za zmanjševanje V okviru sporazuma o zelenih mestih se je 123 mest zavezalo, da bodo do leta 2030 zmanjšala svoj onesnaževalni odtis s sprejetjem ukrepov na področju kakovosti zraka, hrupa in kakovosti vode ob hkratnem prizadevanju za ustrezno ravnanje z odpadki, krožno gospodarstvo in ozelenitev mest. Evropska komisija od leta 2010 najuspešnejša in najbolj zavzeta mesta nagraduje z nagrado za zeleno prestolnico Evrope in nagrado zeleni list.

Zelena mesta in regije po vsej EU prehajajo na ničelno onesnaževanje

*Podatki iz [pregledne plošče za ničelno onesnaževanje](#) kažejo, da je v zadnjih nekaj letih večini regij uspelo zmanjšati onesnaževanje. Številna mesta so s svojim [sporazumom o zelenih mestih](#) uvedla celovite strategije za ublažitev onesnaževanja in izboljšanje splošnih življenjskih razmer prebivalcev. Dober primer je program [Limp.AR](#) mesta **Guimarães** (podpisnika sporazuma o zelenih mestih in zelene prestolnice Evrope leta 2026). Program Limp.AR se osredotoča na izboljšanje kakovosti zraka in zmanjšanje hrupa v urbanih središčih s spodbujanjem vključevanja vegetacije, rešitev za aktivno mobilnost in ozaveščanja o okoljskih vprašanjih. Še en dober primer je mesto **Lahti** (zelena prestolnica Evrope leta 2021). V mestu so izvedli številne manjše in večje okoljske ukrepe, vključno s projektom čiščenja močno onesnaženega [jezera Vesijärvi](#). Lahti se je uveljavil kot eno najnaprednejših okolju prijaznih mest v Evropi. Številna mesta imajo tudi vodilno vlogo na področju ozelenitve in obnove mest. V **Madridu**, **Bologni** in **Milanu** na primer izvajajo projekt [LIFE VEG GAP](#), katerega namen je preučiti, kako lahko vegetacijski ekosistemi kot viri in ponori prispevajo k onesnaževanju zraka in vplivajo na temperaturo zraka. Več dobrih primerov je na voljo v podatkovni zbirki [Green Deal Going Local: best practices](#) (Zeleni dogovor na lokalni ravni: najboljše prakse) Odbora regij.*

Nekateri izzivi, povezani z onesnaževanjem, zahtevajo dodatno ukrepanje EU. Onesnaževanje s hranili je v evropski strategiji za odpornost v zvezi z vodo⁴² ter viziji za kmetijstvo in prehrano⁴³ opredeljeno kot stalen izziv, ki ga je treba prednostno rešiti, napovedanih pa je bilo več ukrepov za obravnavo tega vprašanja.

⁴⁰ COM(2025) 64 final.

⁴¹ Glej poglavje 3.5 o onesnaževanju zaradi potrošnje v [poročilu o spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje 2025](#), ki je na voljo tudi v [Poročilu o pregledu odtisa potrošnje in domačega odtisa za leto 2025](#).

⁴² COM(2025) 280 final.

⁴³ COM(2025) 75 final.

Namen ocene direktive o nacionalnih obveznostih zmanjšanja emisij⁴⁴ in tekoče ocene direktive o nitratih je analizirati, ali ti ključni instrumenti za zmanjšanje onesnaževanja s hranili še ustrezajo svojemu namenu. Zmanjšanje onesnaževanja s hranili in drugega onesnaževanja se bo še naprej podpiralo z izvajanjem nacionalnih strateških načrtov v okviru SKP. Na področju **akvakulture** se zmanjšanje onesnaževanja s hranili (in drugega onesnaževanja) spodbuja s strateškimi smernicami o akvakulturi EU⁴⁵. Kar zadeva emisije iz **živinoreje**, Komisija pripravlja celovito strategijo, ki bo obravnavala vse vidike živinoreje, vključno z okoljsko in podnebno trajnostnostjo sektorja. Komisija bo svoje poročilo v skladu s členom 73 predstavila do 31. decembra 2026. Nazadnje bo Komisija še naprej podpirala kmete in druge upravičence na okoljskih in podnebnih prednostnih področjih. Pripravila bo tudi nabor orodij za pomoč državam članicam pri podpori ukrepov za zmanjšanje onesnaževanja s hranili, vključno s podporo kmetom za ekstenzifikacijo sistemov živinoreje ali diverzifikacijo v druge kmetijske dejavnosti⁴⁶. Odstranjevanje **pesticidov** in njihovih **metabolitov** iz podzemne in pitne vode postaja vse večji izziv, zlasti v podeželskih okoljih, kjer kmetijske dejavnosti potekajo v bližini prispevnih območij. Države članice morajo pri izvajanju prenovljene direktive o pitni vodi poleg zagotavljanja skladnosti z nedavno revidiranimi standardi kakovosti podzemne, površinske in pitne vode zagotoviti, da se za odvzemna mesta izvede ocena tveganja prispevnih območij in da se najpozneje julija 2027 vzpostavi ustrezno obvladovanje tveganj.

Čiste reke in jezera – ničelno onesnaževanje vode⁴⁷

Raziskovalni sklop o ničelnem onesnaževanju vode ([ZP4Water](#)) obravnava onesnaževanje v celotnem vodnem krogu. Namen [32 študij primerov](#) je poiskati rešitve za ničelno onesnaževanje pitne vode in podzemne vode ter zagotoviti [priporočila glede politik](#) (projekti [MAR2PROTECT](#), [NINFA](#), [UPWATER](#), [H2OforAll](#), [intoDBP](#), [SafeCREW](#), [ToDrinO](#), [WATERPROTECT](#), [NIAGARA](#), [D4RUNOFF](#), [LIFE ELEKTRA](#), [LIFE PRISTINE](#) in [LIFE CASCADE](#)).

Poseben medsektorski poudarek bo obravnaval onesnaževanje oceanov. Onesnaženost zraka, sladke vode in tal konča v oceanih, kar dokazuje zelo razširjen problem morskih odpadkov. Namen pregleda okvirne direktive o morski strategiji, ki se izvaja na podlagi pristopa „od izvira do morja“⁴⁸, kot je določen v evropski strategiji za odpornost v zvezi z vodo in evropskem paktu za oceane, ter predloga akta o oceanih je pregledati pravni okvir, da bi ta postal učinkovitejši, ter ga poenostaviti, da bi se med drugim lahko bolje zagotovilo čisto in zdravo morsko okolje. Ta postopek pregleda bodo usmerjali cilji ničelnega onesnaževanja do leta 2030 in splošna vizija do leta 2050, ki dopolnjujeta cilje na področju podnebne nevtralnosti in biotske raznovrstnosti. Države članice morajo bolj zavzeto spremljati in zagotavljati kakovost območij, kjer potekata ribolov in gojenje lupinarjev, saj onesnaženost voda povzroča precejšnje izgube v tem sektorju.

Čist ocean – ničelno onesnaževanje morja

⁴⁴ SWD(2025) 394 final.

⁴⁵ COM(2021) 236 final.

⁴⁶ Glej člen 4(1) v predlogu nove skupne kmetijske politike, COM(2025) 560 final.

⁴⁷ [Raziskave in inovacije na področju voda](#).

⁴⁸ Evropska agencija za okolje (2023), [From source to sea – The untold story of marine litter](#).

*Odpadki so ena najvidnejših težav onesnaženih oceanov. Vendar so že vidni tudi prvi rezultati uredb. Izsledki poročila [European Coastline Macro Litter Trends](#) Skupnega raziskovalnega središča so pokazali, da se je količina morskih makroodpadkov na obalah EU zaradi zakonodaje EU zmanjšala za 29 %. Več projektov ima pomembno vlogo pri čiščenju evropskih morskih regij, kot so severovzhodni Atlantik (projekt [Free LitterAT](#)), Baltsko morje (projekt [Circular Ocean](#)) in Sredozemlje (projekt [Marine Litter MED PLUS](#)). Akvakultura potrebuje čisto vodo ali pomaga pri čiščenju vode, vendar je lahko tudi vir onesnaževanja. Inovativne tehnologije lahko ustvarijo poslovne priložnosti ter hkrati zmanjšajo vpliv akvakulture na okolje in prispevajo k bioremediaciji (projekti [Baltic MUPPETS](#), [OLAMUR](#), [ASTRAL](#), [REMEDIA LIFE](#)). Pri preprečevanju onesnaževanja ima vse pomembnejšo vlogo **opazovanje Zemlje**. Podatki programa Copernicus se uporabljajo za optimizacijo plovni poti, tako da se zmanjšata poraba goriva in onesnaževanje ter preprečijo dogodki naključnega onesnaževanja, s čimer se povečata učinkovitost in varnost lastnikov ladij, pristaniških organov ter zavarovalnic (projekti [OHB LuxSpace](#), [SeaCras](#), [EOMAP](#)). Namen tekočih projektov na področju **civilne zaščite** je obravnavanje dolgoročne analize tveganja za onesnaževanje z nafto in nevarnimi snovmi zaradi ladijskih nesreč v morskem okolju Baltskega morja (projekt [BRISK II](#)) ter vplivov razlitij ladijskega goriva z nizko vsebnostjo žvepla in možnosti odzivanja nanje (projekt [IMAROS II](#)).*

Kar zadeva **onesnaževanje s plastiko in odpadki**, bo več revidiranih zakonodajnih aktov EU o odpadkih prispevalo k ničelnemu onesnaževanju (npr. nova uredba o okoljsko primerni zasnovi za trajnostne izdelke, revidirana okvirna direktiva o odpadkih, nova uredba o pošiljkah odpadkov, direktiva o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo, nova uredba o embalaži in odpadni embalaži ter nova uredba o plastičnih peletih). Komisija je za dopolnitev teh ukrepov objavila strategijo za biogospodarstvo⁴⁹ in pripravlja akt o krožnem gospodarstvu, ki bo podpiral ključne stebre kompasa za konkurenčnost.

Kar zadeva obremenitev s hrupom, se izvajajo ukrepi⁵⁰ za izboljšanje tehnične ustreznosti voznega parka EU, ki so med drugim namenjeni tudi obravnavanju hrupa, ki ga povzročajo ti načini prevoza. Kar zadeva železnice, je uvedba tihih tovornih vagonov, ki obratujejo izključno na „tišjih progah“⁵¹, pomembno prispevala k zmanjšanju hrupa v tem sektorju. Prihodnje spremembe te uredbe naj bi bile sprejete do leta 2029. Komisija bo ocenila tudi izvedljivost uvedbe ciljev in omejitev EU za zmanjšanje hrupa v direktivo o okoljskem hrupu v skladu s priporočili Evropskega računskega sodišča⁵².

Okoljske in zdravstvene politike so tesno prepletene – praktična uporaba pristopa „eno zdravje“. Okoljska in podnebna razsežnost pristopa „eno zdravje“ sta bistveni zaradi vloge pri posredovanju na področju zdravstvenih rezultatov ter vplivu na pojav in širjenje bolezni pri živalih in ljudeh. Komisija se bo še naprej osredotočala na krepitev preventivnega zdravstvenega varstva, pri čemer se bo zgledovala po uspešnem primeru akcijskega načrta za boj proti raku in novega načrta EU za zdravje srca in ožilja. Poleg tega krepiti prizadevanja za uvedbo

⁴⁹ COM(12025) 960 final.

⁵⁰ Glej [Posodobljena pravila za varnejše ceste, manjšo onesnaženost zraka in digitalne dokumente vozil](#).

⁵¹ V skladu s spremembo Uredbe (EU) št. 1304/2014 (TSI hrup) ali nedavnim dogovorom o orodju [CountEmissionsEU](#).

⁵² [Posebno poročilo Evropskega računskega sodišča 02/2025](#): Onesnaževanje v mestih v EU – V mestih je zrak čistejši, vendar so še vedno prehrupna.

upravljanja pristopa „eno zdravje“⁵³ in zagotovitev, da se okoljski vidiki vključijo v pobude EU, namenjene preprečevanju nenalezljivih bolezni⁵⁴.

Bolj zdravo okolje – ničelna onesnaževanje zraka in obremenitev s hrupom

Čist zrak in mirna območja so glavni dejavnik za zdravo življenje. Številni projekti ([LIFE Małopolska](#), [LIFE Prepair](#), [LIFE Sirius](#)) so dokazali, kako se lahko regionalna kakovost zraka izboljša in da so čista mestna okolja koristna za dobro počutje, zdravje srca in ožilja, zdravje dihal ter duševno zdravje (projekti [eMOTIONAL Cities](#), [EXPANSE in LongITools](#)). Dokazali so tudi, kako lahko onesnaženost zraka poslabša izjemna vročina (projekt [EXHAUSTION](#)) ter kako ozelenitev mest zmanjšuje te učinke ter hkrati predstavlja poslovni primer za sajenje novih dreves (projekta [100KTREES](#) in [LIFE AIRFRESH](#)).

Mešanice onesnaževal, vključno z novimi, kot so endokrini motilci in farmacevtski izdelki, so čedalje bolj skrb vzbujajoči. Humani biomonitoring kaže primere učinkov več kemikalij na zdravje ljudi⁵⁵, izsledki nekaterih poročil pa kažejo, da lahko učinki izpostavljenosti nekaterim kemikalijam povzročijo znatne zdravstvene stroške⁵⁶. Ti podatki obenem kažejo, da učinkovita regulacija zmanjšuje izpostavljenost in lahko v kratkem času privede do merljivih izboljšav. Nekatere nevarne kemikalije vplivajo tudi na biotsko raznovrstnost prostoživečih živali⁵⁷. Strateški pristop k farmacevtskim izdelkom v okolju⁵⁸ od leta 2019 uvaja bolj celosten pristop k obravnavanju prisotnosti farmacevtskih izdelkov v okolju. Ukrepi za preprečevanje emisij nevarnih kemikalij višje v verigi lahko zmanjšajo stroške sanacije, na primer za čiščenje vode.

Čistejše okolje – ničelno onesnaževanje zaradi farmacevtskih izdelkov

Pojavljajo se bolj inovativni pristopi za zmanjšanje okoljskega odtisa z uporabo najnovejših tehnologij, ki omogočajo več kot 80-odstotno razstrupljanje farmacevtskih odpadnih voda z ekonomsko vzdržno in stroškovno učinkovito metodo (projekt [LIFE PHARMA-DETOX](#)). V okviru projekta [RECOPHARMA](#) so se prav tako razvile napredne, vsestranske, hitre, učinkovite in nizkocenovne rešitve za čiščenje voda.

Preteklo in obstojno onesnaženje je podcenjen problem. Kljub vse večji ozaveščenosti o tveganjih in visokih okoljskih koncentracijah „večnih“ kemikalij⁵⁹ šele začenjamo razumeti polno razsežnost in hude posledice vsesplošnega onesnaževanja s per- in polifluoroalkilnimi snovmi ter drugimi obstojnimi kemikalijami. Spremljanje in obeti za ničelno onesnaževanje zlasti še niso ustrezno

⁵³ [Mehanizem za znanstveno svetovanje, One Health Governance in the EU](#).

⁵⁴ Priporočilo Sveta 2023/C 220/01.

⁵⁵ Evropska agencija za okolje (2025), [Risks of chemical mixtures for human health in Europe](#).

⁵⁶ Na primer [HEAL \(2025\). Chemical pollution driving men's health crisis](#). „Zdravstveno in gospodarsko breme je veliko, saj povezani stroški po ocenah presegajo 15 milijard EUR na leto.“

⁵⁷ Evropska agencija za okolje (2025), [Mixtures of chemicals in Europe's rivers and lakes](#), in Saskia Finckh idr. (2022), „[Endocrine disrupting chemicals entering European rivers: Occurrence and adverse mixture effects in treated wastewater](#)“ (tudi Pistocchi, A., idr. (2022), „[European scale assessment of the potential of ozonation and activated carbon treatment to reduce micropollutant emissions with wastewater](#)“).

⁵⁸ COM(2019) 128 final, za več informacij glej https://environment.ec.europa.eu/topics/water/surface-water_en.

⁵⁹ Glej poročilo o [spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje za leto 2025](#) in naslednje Signale Evropske agencije za okolje: (1) [Treatment of drinking water to remove PFAS](#), (2) [PFAS contamination and soil remediation](#) in (3) [Leachate pollution from landfills](#).

obravnnavali vesplošnega pojava trifluoroacetata⁶⁰, ki je pogost razgradni produkt nekaterih per- in polifluoroalkilnih snovi. Vendar bosta zaradi nedavnih odločitev o onesnaževalih voda⁶¹, omejitve per-in polifluoroalkilnih snovi v penah za gašenje požarov⁶² ter prihodnjega dela na področju kemikalij (tudi glede univerzalne omejitve per- in polifluoroalkilnih snovi)⁶³ in pred kratkim sprejete druge zakonodaje obseg in razsežnost problema v celotni EU postala jasnejša. Kar zadeva per-in polifluoroalkilne snovi v pitni vodi, je Komisija s Svetovno zdravstveno organizacijo (SZO) podpisala sporazum⁶⁴ za oceno najnovejših znanstvenih dokazov o učinkih, ki jih zadevne per- in polifluoroalkilne snovi, vključno s trifluoroocetno kislino, v pitni vodi utegnejo imeti na zdravje. Hkrati poteka tudi študija⁶⁵ za analizo tehnik čiščenja in z njimi povezanih stroškov za odstranjevanje per- in polifluoroalkilnih snovi (vključno s trifluoroocetno kislino) iz pitne vode. Poteka še študija o per- in polifluoroalkilnih snoveh v tokovih odpadkov z vidika prepovedi per- in polifluoroalkilnih snovi v embalaži in odpadni embalaži⁶⁶. Komisija bo na podlagi tega preučila najprimernejše ukrepe. To vprašanje bo poleg tega v partnerstvu z vsemi, ki jih to zadeva, celostno obravnavano z ukrepi za blažitev in sanacijo per- in polifluoroalkilnih snovi ter podporo njihovim alternativam, ki so napovedani v akcijskem načrtu za kemijsko industrijo⁶⁷ in evropski strategiji za odpornost v zvezi z vodo⁶⁸.

Čiščenje okolja – ničelno onesnaževanje s sanacijo

Preprečevanje onesnaževanja mora biti prednostna naloga, vendar to ni vedno mogoče. Inovativni in stroškovno učinkoviti načini odkrivanja in sanacije obstojnih in mobilnih onesnaževal, kot so per- in polifluoroalkilne snovi, so na trgu vse bolj dostopni (projekti [SCENARIOS](#), [ZeroPM](#), [LIFE SOuRCE](#), [CHROMOFORA](#) in [PROMISCES](#)). Sonaravne rešitve lahko tudi pomagajo zmanjšati onesnaževanje s hranili ali odstraniti zgodovinsko onesnaženost s kovinami v rečnih sedimentih in tleh (projekti [LIFE NARMENA](#), [LIFE BELINI](#) in [LIFE POPWAT](#)). Sonaravne rešitve za sanacijo tal so vse bolj inovativne, saj zmanjšujejo onesnaževanje in hkrati znižujejo stroške dekontaminacije (projekti [POSIDON](#), [ARAGON](#) in [EDAPHOS](#)).

Evropska agencija za okolje in Skupno raziskovalno središče bosta še naprej na dve leti posodabljala **spremljanje in obete za ničelno onesnaževanje**⁶⁹. Za prihodnje izdaje poročil bo vse bolj koristen pred kratkim dogovorjeni zakonodajni okvir „ena snov, ena ocena“. Pripomogel bo k izboljšanju zbiranja podatkov, integrirani analizi in zgodnjemu opozarjanju na kemično onesnaževanje ter vzpostavitvi stalnega

⁶⁰ [Aprila 2025 je bil Evropski agenciji za kemikalije predložen predlog](#) za usklajeno razvrstitev per- in polifluoroalkilnih snovi kot strupenih za razmnoževanje iz skupine 1B ter obstojnih, mobilnih in strupenih ali zelo obstojnih in zelo mobilnih.

⁶¹ [Onesnaževanje vode: Svet in Parlament dosegla začasni dogovor glede posodobitve seznama prednostnih snovi v površinskih in podzemnih vodah.](#)

⁶² [Komisija omejuje uporabo „večnih kemikalij“ v penah za gašenje požarov.](#)

⁶³ ECHA (2025), [Per- in polifluoroalkilne snovi \(PFAS\)](#).

⁶⁴ Sporazum o prispevku SZO/ENV, Assessing health effects of PFAS in drinking water.

⁶⁵ Pogodba Analysis of treatment techniques: removal of specific pollutants and feasibility assessment of an EPR system for PFAS (Analiza tehnik čiščenja: odstranjevanje posameznih onesnaževal in ocena izvedljivosti sistema razširjene odgovornosti proizvajalca za per- in polifluoroalkilne snovi).

⁶⁶ Uredba (EU) 2025/40.

⁶⁷ COM(2025) 530 final.

⁶⁸ COM(2025) 280 final.

⁶⁹ Izvaja se ob tesnem usklajevanju z [okvirom kazalnikov EU za kemikalije](#).

vseevropskega humanega biomonitoringa za zagotavljanje dragocenega nabora podatkov. Namen ocene spremljanja in obetov bo nadaljnje osredotočanje na spremljanje napredka pri doseganju ciljev za leto 2030, vendar bo v prihodnjih izdajah napovedan napredek do leta 2040 in do leta 2050 ter zagotovljen pregled obstoječih ciljev z znanstvenega vidika, da bi ugotovili, ali so za leto 2040 potrebni strožji ali dodatni cilji. Prizadevanja v okviru spremljanja in obetov za ničelno onesnaževanje bodo tudi tesneje usklajena s tekočim ali načrtovanim nacionalnim spremljanjem. Vključevanje podatkov in ocen, kot so tisti iz programa Copernicus, lahko prav tako prispeva k **poenostavitvi** z uporabo digitalnih orodij in umetne inteligence za pridobivanje javno dostopnih podatkov, namesto da bi se zahtevalo le poročanje držav članic.

Komisija bo v okviru programa politike za ničelno onesnaževanje poiskala možnosti za **zmanjšanje upravnih in regulativnih bremen**. Te ne bodo vodile le zakonodajnih revizij, kot sta revizija uredbe REACH ali revizija okvirne direktive o morski strategiji, temveč tudi delo na delegiranih in izvedbenih aktih. V predlogih omnibusa za kemikalije in okolje⁷⁰ so bili opredeljeni tudi nekateri ukrepi za poenostavitev, povezani z delom na področju ničelnega onesnaževanja. Komisija bo še naprej izvajala stresne teste prava EU tudi z vidika ničelnega onesnaževanja, na primer z nekaj prihodnjimi ocenjevanji in dialogi.

---

⁷⁰ COM(2025) 526 final in COM(2025) 531 final ter COM(2025) 980 final, COM(2025) 981 final, COM(2025) 982 final, COM(2025) 983 final, COM(2025) 984 final, COM(2025) 985 final in COM(2025) 986 final.

Komisija bo:

- še naprej podpirala mesta in regije pri njihovih ukrepih za ničelno onesnaževanje,
- revidirala uredbo REACH, da bi jo poenostavila in posodobila ter obenem zagotovila varstvo okolja in varovanje zdravja ljudi,
- ocenila direktivo o nitratih in direktivo o plastičnih proizvodih za enkratno uporabo,
- predstavila celostno strategijo za živinorejo in [do leta 2026] objavila poročilo o industrijskih emisijah v skladu s členom 73 direktive o industrijskih emisijah.
- ocenila izvedljivost uvedbe ciljev EU za zmanjšanje hrupa in omejitve hrupa v direktivo o okoljskem hrupu [do leta 2029],
- izvedla ukrepe, povezane z onesnaževanjem, iz strategije za odpornost v zvezi z vodo in pakta za oceane,
- izvedla ukrepe, povezane s per- in polifluoroalkilnimi snovmi, napovedane v akcijskem načrtu za kemijsko industrijo,
- pomagala pri izvajanju načrta EU za zdravje srca in ožilja ter akcijskega načrta za boj proti raku z ukrepi za ničelno onesnaževanje in
- objavila delovni dokument služb Komisije o okoljski učinkovitosti akvakulture v EU [do leta 2026] in o spodbujanju okoljskih koristi akvakulture [do leta 2027] ter zagotovila s tem povezano usposabljanje za države članice in akvakulturno industrijo.

4 PODPORA PREHODA NA NIČELNO ONESNAŽEVANJE

Komisija bo še naprej pomagala državam članicam pri njihovih prizadevanjih za izvajanje, pri čemer se bo osredotočila na ključne dejavnike: integracijo, naložbe in inovacije. Tudi v prihodnje bo spodbujala mednarodno sodelovanje pri preprečevanju in zmanjševanju onesnaževanja ter sodelovala pri večstranskih in dvostranskih prizadevanjih za mednarodno sodelovanje.

4.1 Izvajanje, naložbe in integracija za spodbujanje sprememb

Izvajanje mora biti prednostna naloga. V najnovejšem pregledu izvajanja okoljske politike⁷¹, rednem poročilu o stanju izvajanja okoljske zakonodaje in politik EU, so opredeljena področja politike s ključnimi izzivi pri izvajanju okoljske zakonodaje EU, in sicer: krožno gospodarstvo in odpadki, ničelno onesnaževanje, vključno s kemikalijami, narava in biotska raznovrstnost ter podnebni ukrepi. V pregledu so opredeljene dobre prakse in izzivi v državah članicah. Priporoča izboljšave in rešitve ter „prednostne ukrepe“⁷². V pregledu izvajanja okoljske politike za leto 2025 je opredeljenih pet ključnih dejavnikov, ki so odločilni za to, ali bo izvajanje dobro ali slabo. Ti dejavniki so: (1) **vključevanje okoljskih ciljev** v javne politike s političnimi dialogi in odločitvami o delitvi stroškov izvajanja med deležniki, (2) **financiranje**, (3) **upravna zmogljivost**, zlasti za zagotavljanje

⁷¹ COM(2025) 420 final, za več informacij glej [Pregled izvajanja okoljske politike](#).

⁷² Od 96 prednostnih ukrepov, priporočenih državam članicam, se jih 36 nanaša na zakonodajo, povezano z onesnaževanjem (glej Prilogo 1 k dokumentu COM(2025) 420 final).

ustreznega načrtovanja in usklajevanja, (4) **digitalni podatki** in (5) **vloga udeležbe javnosti** pri postopku odločanja o okoljskih zadevah ter boljši **dostop do pravnega varstva in pravnih sredstev**.

Pri izvajanju okoljske politike imajo vlogo vsi deležniki, od Komisije do držav članic, regionalnih in lokalnih organov, zasebnega sektorja, civilne družbe in gospodinjstev. Za podporo boljšemu izvajanju in izvrševanju bo Komisija izvedla **dialoge o izvajanju**⁷³, in sicer na podlagi ocen za posamezne države in priporočil za prednostne ukrepe iz pregleda izvajanja okoljske politike ter ocen za posamezne politike⁷⁴. Pomembno vlogo bo prav tako imela **platforma deležnikov za ničelno onesnaževanje**, saj ji sopedreduje Odbor regij, ki se osredotoča posebej na izzive izvajanja na regionalni in lokalni ravni⁷⁵. Poleg tega se bodo nadaljevali dialogi z deležniki, vključno s podjetji in civilno družbo, v okviru katerih se bo ob osredotočanju na preglede dejanskega stanja preverjalo, ali se zakonodaja EU lahko učinkovito uporablja v praksi. Komisija bo tudi v prihodnje podpirala države članice z zagotavljanjem tehničnih zmogljivosti in financiranja⁷⁶ ter poenostavitvijo regulativnih okvirov, ki jih po potrebi dopolnjujejo izvršilni ukrepi. **Program LIFE**, instrument financiranja EU za okolje, podnebne ukrepe in prehod na čisto energijo, je **pomagal zapolniti vrzel pri izvajanju** z zagotavljanjem ciljnega sofinanciranja in tehnične pomoči za podporo posebnim ukrepom (npr. na področju odpadnih voda, industrijskih in kmetijskih emisij ter ravnanja s kemikalijami), krepitvijo upravne zmogljivosti in digitalnih orodij ter spodbujanjem upravljanja na več ravneh.

Ključni dejavnik za izvajanje je financiranje. V pregledu izvajanja okoljske politike za leto 2025 je navedena podrobna analiza naložbenih potreb in vrzeli pri izvajanju okoljske zakonodaje EU, ki v EU znašajo 122 milijard EUR na leto, tj. 0,8 % BDP EU⁷⁷. Izsledki nedavne študije⁷⁸ kažejo, da stroški neukrepanja močno presegajo stroške naložb, saj ocenjena vrzel pri izvajanju znaša 180 milijard EUR na leto, kar je precej več od stroškov zapolnitve te vrzeli. Ocenjene naložbene vrzeli za preprečevanje in nadzor onesnaževanja ter varstvo voda (ki so pretežno povezane z infrastrukturo za vodo in odpadno vodo) znašajo 58 milijard EUR na leto (ali 48 % skupne vrzeli). Pri odpravi vrzeli pri izvajanju imajo pomembno vlogo **sredstva EU**. Komisija je v nedavnem **vmesnem pregledu kohezijske politike**⁷⁹ na primer predlagala dodatne ukrepe za spodbujanje držav članic in regij k naložbam v odpornost v zvezi z vodo. Dogovorjena uredba⁸⁰ vključuje dodatnih 10 % sredstev EU in največ 20 % predfinanciranja za naložbe v odpornost v zvezi z vodo, vključno z naložbami za zmanjšanje onesnaževanja vode.

---

⁷³ Zlasti strukturirani dialogi, napovedani v okviru strategije za odpornost v zvezi z vodo.

⁷⁴ COM(2025) 2 final, COM(2025) 3 final in povezani delovni dokumenti služb Komisije.

⁷⁵ [Zero Pollution Going Local |Evropski odbor regij](#).

⁷⁶ Na primer prek orodja [TAIEX EIR Peer-to-Peer](#), Instrumenta za tehnično podporo v okviru evropskega semestra ali programa Evropske investicijske banke za vodo in svetovalnega organa za trajnostno rabo vode, napovedanega v evropski strategiji za odpornost v zvezi z vodo.

⁷⁷ COM(2025) 420 final in pregledna plošča pregleda izvajanja okoljske politike: <https://environment.ec.europa.eu/app/eir-dashboard-on-environmental-investment-needs-and-gaps>.

⁷⁸ [Update of the costs of not implementing EU environmental law](#).

⁷⁹ [A modernised Cohesion policy: The mid-term review](#).

⁸⁰ Uredba (EU) 2025/1914.

Čistejše okolje – financiranje ničelnega onesnaževanja

Naložbe EU so neposredno ali posredno prispevale k ukrepom, povezanim z doseganjem ciljev na področju čistega zraka⁸¹. Državam članicam so bila na voljo sredstva EU, s katerimi so se neposredno podprli projekti za čist zrak ali so se cilji na področju čistega zraka vključili v druge naložbe (npr. infrastruktura), ki so jih uspešno uporabile. EU je od leta 2007 v obsežno vodno infrastrukturo vložila 84 EUR na osebo. Naložbe v regijah Srednje in Vzhodne Evrope so bile precej višje, saj so znašale od 100 EUR do več kot 300 EUR na osebo. To je privedlo do znatnega zmanjšanja onesnaževanja in posledičnega izboljšanja kakovosti vode. Pregled teh izboljšanj je na voljo v [pregledni plošči](#) Naproti ničelnemu onesnaževanju v regijah.

Sredstva EU za čistejše okolje bodo na voljo tudi v prihodnje. Naložbe, povezane z ničelnim onesnaževanjem, so v skladu s predlogi za **novi večletni finančni okvir**⁸² del 35-odstotnega cilja glede porabe za podnebje in okolje. To omogoča nadaljnjo in še močnejšo sinergijo med porabo za podnebno nevtralnost in/ali varstvo biotske raznovrstnosti ter za ničelno onesnaževanje. Predlagani **Evropski sklad za konkurenčnost** ter predlagani **Evropski sklad za ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, kmetijstvo in podeželje, ribištvo in pomorstvo ter blaginjo in varnost**, v okviru katerih bi morale države članice pripraviti načrte za nacionalna in regionalna partnerstva, bosta prispevala k varovanju, obnovi in izboljšanju kakovosti okolja, vključno s sladko vodo, obalo, oceani in tlemi, zmanjšanju onesnaževanja, zaustavitvi in obrnitvi izgube biotske raznovrstnosti ter obravnavanju degradacije kopenskih in morskih ekosistemov, hkrati pa bosta okrepila odpornost proti podnebnim spremembam in v zvezi z vodo. V predlogih za obdobje 2028–2034 v okviru programa **Obzorje Evropa** je bilo poudarjeno, da je vključevanje znanosti o okolju v dejavnosti nujno za preprečevanje škode za okolje, ohranjanje čistega okolja in obnovo zdravih ekosistemov. Poleg tega je bila kot eno od možnih epohalnih področij opredeljena usmeritev k ničelnemu onesnaževanju voda v EU. K doseganju ničelnega onesnaževanja bodo prav tako še naprej prispevali **Skupna kmetijska politika, skupna ribiška politika, Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo, Sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad**.

Ker sredstva EU ne zadostujejo, je potrebno tudi znatno nacionalno financiranje. Države članice bi morale v zvezi s tem boljše izkoristiti **davke, sheme razširjene odgovornosti proizvajalca** in druge mehanizme za boljše izvajanje **načela odgovornosti povzročitelja**. Trenutno le malo izkoriščajo okoljsko obdavčitev⁸³. V pregledu izvajanja okoljske politike za leto 2025 in svežnju evropskega semestra za leto 2024⁸⁴ je priporočena reforma okolju škodljivih subvencij. Države članice lahko razmislijo tudi o tem, kako usmerjati odločitve podjetij in potrošnikov, hkrati pa zagotoviti davčne prihodke, ki bi se lahko uporabili za odpravo naložbene vrzeli. **Preverjanje primernosti načela**

⁸¹ [Clean-air tracking](#).

⁸² [Proračun EU za obdobje 2028–2034: za močnejšo Evropo](#) (COM(2025) 555 final, COM(2025) 565 final, COM(2025) 543 final, COM(2025) 560 final, COM(2025) 559 final in COM(2025) 552 final).

⁸³ Glej na primer [2025 Annual Report on Taxation](#).

⁸⁴ [2024 European Semester: Spring package](#).

odgovornosti povzročitelja daje dragocena spoznanja, kateri ukrepi so bili uspešni, in potrjuje, da je načelo odgovornosti povzročitelja zelo učinkovit način za zagotavljanje cenovnih signalov, zaradi katerih je okoljska politika učinkovitejša, dokler so v njeno zasnovno ustrezno vključeni pravični prehod, konkurenčnost, prehranska varnost in splošni stroški.

Za okrepitev prehoda na čisto energijo bo ključno spodbujanje zasebnih naložb. Komisija v sodelovanju z **Evropsko investicijsko banko** povečuje javne in zasebne naložbe v okolje (npr. v okviru strategije za odpornost v zvezi z vodo) v EU in po svetu. Sodelovanje s finančnimi institucijami lahko spodbudi več zasebnega financiranja s pristopi kombiniranega financiranja ter inovativnimi modeli, kot so strukturirani ekosistemi za zelene in modre obveznice. Poleg tega je cilj poenostavljenega **okvira EU za trajnostno financiranje** ter uvedbe **unije prihrankov in naložb** tudi povečati možnosti financiranja za podjetja EU. Podatki kažejo, da **taksonomijo EU** za trajnostno financiranje v nekaterih sektorjih uporablja vse več vlagateljev⁸⁵. **Dogovor o čisti industriji** bo še dodatno spodbudil čiste naložbe s krepitvijo **sklada za inovacije** in predlogom **banke za razogljičenje industrije**. Z uredbo omnibus II se bo uredba o **InvestEU** spremenila tako, da se bo povečal znesek finančnih jamstev, ki jih lahko zagotovi program InvestEU za podporo naložbam v uvajanje čistih tehnologij, čisto mobilnost, preprečevanje nastajanja odpadkov, zmanjšanje njihovega obsega in njihovo recikliranje. Ta prizadevanja bodo neizogibno ustvarila dodatne prednosti na področju ničelnega onesnaževanja. Komisija bo v okviru strategije za odpornost v zvezi z vodo vzpostavila tudi pospeševalnik naložb v odpornost v zvezi z vodo ter začela pobudo za zelene in modre koridorje za podporo obnovi. S tem se bodo podprle naložbe v čistejšo vodo.

Integracija mora potekati hitreje in odločneje. Izkušnje z izvajanjem kažejo, da je ključno predhodno, sistematično in medsektorsko zagotavljanje zadostnega vključevanja okoljske politike v razvoj in izvajanje javnih politik. Nujno je treba upoštevati tudi vplive okolja na javne politike, proračun in gospodarstvo. Zato se z bolj povezanim in celostnim pristopom – na primer povezovanje organov z različnih področij politike ali različnih regij – po navadi zagotovijo boljši dolgoročni rezultati, takšen pristop pa je tudi bolj vključujoč, dosleden, uspešen in učinkovit. Zato je bila v akcijskem načrtu za ničelno onesnaževanje iz leta 2021 določena vodilna pobuda „skupno izvrševanje ničelnega onesnaževanja“⁸⁶, pri čemer so bila začetna prizadevanja izvedena v sodelovanju z mrežo EU za izvajanje in uveljavljanje okoljskega prava. To se bo nadaljevalo tudi v letu 2026. V strukturirane dialoge, predvidene za izvajanje zakonodaje o vodah, se bodo poskušali pritegniti vsi ustrezni deli nacionalnih (in regionalnih) vlad.

Čistejši promet – mobilnost z ničelnim onesnaževanjem

Razogljičenje prometa je koristno tudi z vidika kakovosti zraka in hrupa. Za trg pripravljene prototipi za odkrivanje hrupnih vozil, ki onesnažujejo okolje, pomagajo pri zmanjševanju onesnaževanja z večfunkcijskimi pregradami in specializiranimi pločniki (projekt [NEMO](#)).

⁸⁵ [The EU Taxonomy's uptake on the ground.](#)

⁸⁶ „[...] združevala organe za izvrševanje okoljske zakonodaje in druge organe za izvrševanje (npr. organe, pristojne za zakonodajo EU o prometu, energiji, kmetijstvu ali varstvu potrošnikov) za začetek izmenjave dobrih praks ter spodbujanje držav članic k oblikovanju ukrepov za medsektorsko skladnost za ničelno toleranco do onesnaževanja na nacionalni in čezmejni ravni.“

K zmanjšanju emisij CO₂, onesnaževanja zraka in hrupa prav tako prispevata boljše urbanistično načrtovanje in organizacija logistike na zadnjem delu poti (projekta [SENATOR](#) in [LIFE ASPIRE](#)). Inovativne tehnike za zmanjšanje emisij in goriva v prometu na celinskih plovnih poteh pomagajo zmanjšati onesnaževanje zraka in količino emisij toplogrednih plinov v dejanskih razmerah (projekt [LIFE CLINSH](#)).

Čistejše kmetijstvo – kmetijstvo z ničelnim onesnaževanjem

Onesnaževanje se lahko bistveno zmanjša s spremembo kmetijskih praks. **Onesnaževanje zraka zaradi intenzivne mesne** (svinjina in perutnina) ter **mlečne živinoreje** se lahko zmanjša z inovativnimi tehnologijami in praksami upravljanja, kot so ločevanje tokov odpadkov in uporaba robotov, zmanjševanje emisij ter preoblikovanje skladiščenega gnoja v komercialno gnojilo, da se lahko zapre dušikov cikel na kmetiji (projekti [LIFE CMCD](#), [LIFE Green Ammonia](#), [LIFE Clean Air Farming](#), [Econutri](#) in [SOLACE](#)). Poleg tega Komisija pripravlja tudi akcijski načrt za gnojila, v katerem bo med drugim preučila učinkovito uporabo gnojil in recikliranih hranil, kar bo koristilo prizadevanjem za zmanjšanje onesnaževanja zaradi uporabe gnojil. Inovativne poti prehoda k bolj trajnostnemu varstvu rastlin lahko zmanjšajo stroške varstva rastlin ter obenem zmanjšajo **onesnaževanje** zraka, vode in tal s **pesticidi** ter omogočijo pridelavo bolj zdravih živil (projekt [SPRINT](#)). Sodelovanje s kmeti in organizacijami pri opredeljevanju trajnostnih praks za upravljanje **mikro- in nanoplastike** je omogočilo sočasno izboljšanje okolja in kmetijske produktivnosti (projekta [PAPILLONS](#) in [MINAGRIS](#)).

Čistejše življenje – gradbeništvo z ničelnim onesnaževanjem

Z urbanim razvojem s čisto in krožno infrastrukturo se lahko zmanjšajo izpusti toplogrednih plinov, omeji količina odpadkov, spodbuja trajnostna potrošnja ter obenem zmanjša onesnaževanje. Uporaba kanalizacije po načelu treh cevi omogoča recikliranje vode in odpadkov ter pridobivanje energije in hranil (projekt [RecoLab](#)). Uporaba naravnih materialov in razvoj digitalnega dvojčka stavb, opremljenih s senzorji za spremljanje ključnih parametrov, kot je vsebnost vlage, bo omogočila izvajanje napovednega vzdrževanja in pridobivanje vpogleda v učinke tehničnih sprememb na učinkovitost stavbe (projekt [Build-in-Wood](#)).

Komisija bo:

- v strukturiranih dialogih z vsemi državami članicami, napovedanih v strategiji za odpornost v zvezi z vodo, obravnavala izzive z onesnaževanjem, značilne za posamezne države,
- v sodelovanju z mrežo EU za izvajanje in uveljavljanje okoljskega prava nadaljevala izmenjavo najboljših praks in spodbujala medsektorske ukrepe za zagotavljanje skladnosti.

4.2 Inovacije in znanja ter spretnosti za krepitev konkurenčnosti

Inovacije so gonilna sila prehoda na čisto energijo. V trenutni gospodarski krizi bo pomembno zagotoviti ciljno podporo industriji, da bo ta še naprej stroškovno konkurenčna in da se bo ključna proizvodnja ohranila v EU. Za ohranitev privlačnosti EU za podjetja bo ključna poenostavitev regulativnega okvira. Kot je navedeno v kompasu za konkurenčnost, je glavni vzrok za trenutno krizo pomanjkanje inovacij v zadnjih dveh desetletjih. Skrbno zasnovani ukrepi za spodbujanje prehoda na model čistega in krožnega gospodarstva lahko ne le prispevajo k varstvu zdravja ljudi in okolja, ampak tudi ustvarijo potrebne poslovne priložnosti za inovativne in v prihodnost usmerjene tehnologije za krepitev dolgoročne svetovne konkurenčnosti EU. Ta inovacijski zagon je v dogovoru o čisti

industriji podprt s financiranjem (prek sklada za inovacije in programa InvestEU) ali posebnimi pobudami, kot je strategija EU za zagonska podjetja in podjetja v razširitveni fazi⁸⁷. Kar zadeva onesnaževanje, se bo v okviru novega inovacijskega centra za industrijsko preobrazbo in emisije⁸⁸ opredelila in ocenila stopnja zrelosti inovativnih tehnik, da bi se predstavil njihov potencial in spodbujala njihova uporaba v večjem obsegu. Inovacijski center za industrijsko preobrazbo in emisije bo v 360-stopinjski presoji vplivov na okolje analiziral tudi razogljičenje, učinkovito rabo virov, vključno z energijo, surovinami in vodo, manjšo in varnejšo uporabo nevarnih kemikalij ter potencial inovativnih tehnologij za krožno gospodarstvo. Komisija bo po zgledu inovacijskega centra za industrijsko preobrazbo in emisije ustanovila vozlišča EU za inovacije in nadomeščanje⁸⁹, da bi premagala ovire za inovacije ter pospešila razvoj varnejših in bolj trajnostnih rešitev, pri čemer bo posebno pozornost namenila malim in srednjim podjetjem. Preučila bo tudi sodelovalne pristope k nadomeščanju ciljnih kemikalij. Okvir za v zasnovi varne in trajnostne kemikalije⁹⁰ bo vključen v inovacijska vozlišča, ki bodo zagotavljala tehnične smernice v zgodnji fazi inovacij.

Čistejši izdelki in postopki – inovacije za ničelno onesnaževanje
*Z inovacijami na področju biogospodarstva, kot so biološko razgradljiva plastična embalaža, vpojni higienski proizvodi ali alternative na biološki osnovi za pladnje za živila, ter novimi modeli mreženja v celotni vrednostni verigi plastike v agroživilskem sektorju se pomembno zmanjšujejo plastični odpadki, s tem pa tudi odlaganje odpadkov in onesnaževanje (projekti [Circpack](#), [EMBRACED](#), [FRESH](#), [LIFE CLOOVER2](#)). Inovativna tekstilna praksa z uporabo kemikalij, ki manj onesnažujejo okolje, spreminja stare bombažne tekstilije v trajnostna, visokokakovostna vlakna, pri tem pa se uporabljajo kemikalije, ki manj onesnažujejo okolje (projekt [TeKiDe](#)). Inovacijske prakse pri recikliranju nevarnih odpadkov **odpadne električne in elektronske opreme (OEEO)** omogočajo varno pridobivanje čistih polimerov, broma in antimonovega trioksida iz plastike ter podpirajo sistem recikliranja v zaprti zanki, s čimer prispevajo k zmanjšanju odvisnosti EU od uvoženega antimona (projekt [PLAST2bCLEANED](#)). Z inovativnimi tehnologijami se pridobivajo **vir iz odpadnih voda** (kot so biognojila, celuloza, bioplastika, biometan ter različni aditivi za hrano in pijačo), kar znatno zmanjšuje stroške poslovanja naprav za čiščenje odpadnih voda in njihov vpliv na okolje ter posledično ustvarja nove poslovne priložnosti in delovna mesta (projekti [AFTERLIFE](#), [INCOVER](#), [SMART-Plant](#), [LIFE ENRICH](#), [24Water](#)). **Inovativni generatorji** v gradbeništvu in na področju vzdrževanja zelenih površin v mestih zmanjšujejo emisije ter obenem zagotavljajo manjše, lažje in zmogljivejše prenosljive vire električne energije, ki privabljajo znatne količine finančnih sredstev zasebnih vlagateljev (projekt [LIFE CLEANAIRMM](#)). **Inovativni pogonski sistemi** omogočajo čistejše in bolj krožne tehnologije za izstrelitev satelitov (projekta [HyImpulse](#) in [Pangea](#)).*

Ta prehod se že vrsto let podpira z raziskavami in inovacijami v EU, kar se bo nadaljevalo tudi v prihodnje. Okoljske raziskave in demonstracijski projekti na področju preprečevanja, nadzora in sanacije onesnaževanja so tradicionalno prednostne naloge raziskovalnih programov EU in programa LIFE.

⁸⁷ COM(2025) 270 final.

⁸⁸ Vzpostavljen v okviru revidirane Direktive (EU) 2024/1785 o industrijskih emisijah, glej [Evropski inovacijski center za industrijsko preobrazbo in emisije INCITE](#).

⁸⁹ COM(2025) 530 final.

⁹⁰ Safe and Sustainable by Design for Chemicals and Materials. Revised Framework (2025). JRC143022 ([v tisku](#)).

EU je v obdobju veljavnega večletnega finančnega okvira **povečala svojo podporo** prek programov financiranja Obzorje Evropa in LIFE. Raziskave in inovacije še zlasti močno spodbujajo cilj „čisto okolje in ničelno onesnaževanje“ z namenskimi instrumenti, kot so misije⁹¹ in partnerstva⁹² EU, prav tako cilj „življenje in delo v okolju, spodbudnem za zdravje“, v okviru katerega se obravnavajo vplivi okoljske izpostavljenosti na zdravje ljudi. Raziskave in inovacije, katerih namen je boj proti onesnaževanju, so tudi vključene v celoten program.

Namen številnih **projektov Obzorje 2020 in Obzorje Evropa je nadaljnje podpiranje prizadevanj za ničelno onesnaževanje**⁹³, zlasti na področju preprečevanja bolezni in promocije zdravja, rabe vode in gospodarjenja z njo, kakovosti zraka, sladke vode in tal, varstva morskega okolja, razvoja v zasnovi varnih in trajnostnih kemikalij in materialov, krožnosti, kmetijstva, prehranskih sistemov (vključno s pobudo Hrana 2030 in potjo do prehranskih sistemov z ničelnim onesnaževanjem), industrijskih inovacij, biogospodarstva, prometa, energije ter spremljanja in opazovanja okolja. Pogosti posledici posrednih okoljskih koristi raziskav in inovacij na področju podnebnih ukrepov sta preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja, kar prispeva k varstvu biotske raznovrstnosti in naravnih ekosistemov. Primer je namenski razpis za leto 2024 v okviru misije EU „podnebno nevtralna in pametna mesta“, osredotočen na ustvarjanje mest z ničelnim onesnaževanjem, pri katerem je bilo prejetih več kot 100 predlogov⁹⁴.

Program LIFE še naprej spodbuja predstavitev, uvajanje in sprejemanje čistih rešitev v državah članicah. Ta program dopolnjuje program Obzorje Evropa z zmanjševanjem tveganj za rešitve, ki so tik pred uvedbo na trg, in podpiranjem njihove uporabe s strani organov, gospodarske javne infrastrukture ter malih in srednjih podjetij. S pilotnimi projekti in obsežnimi predstavitvami, izboljšanjem upravljanja, krepitvijo zmogljivosti in usmerjeno podporo politike pomaga preobraziti zelene inovacije v ponovljive prakse ničelnega onesnaževanja, ki so primerne za vlaganje, po vsej EU in v državah v soseščini. Od leta 2014 se je v okviru programa LIFE s 400 milijoni EUR sredstev EU izvedlo več kot 170 projektov za boj proti onesnaževanju zraka, vode in tal, ki so dosegli merljive rezultate na terenu ter prispevali k zakonodaji in standardom EU⁹⁵. Financiranje EU bo imelo pomembno vlogo tudi v prihodnje, saj so vse ključne značilnosti programa LIFE vključene v predlog Evropskega sklada za konkurenčnost.

Ključna tema za prihodnje inovacije bo sanacija preteklega onesnaževanja. Spremljanje voda in tal kaže številne žariščne točke onesnaženosti po vsej EU⁹⁶. K reševanju tega vprašanja bo delno prispevalo izvajanje novih pravil o spremljanju tal in uredbe o obnovi narave. V okviru tega so lahko stroškovno učinkovite sonaravne rešitve in bioremediacija. Razvoj takšnih rešitev je namen javno-zasebne pobude za doseg tehnološkega preboja na področju izvedljivih in cenovno

---

⁹¹ Evropski dogovor o tleh, obnova naših oceanov in voda ter podnebno nevtralna in pametna mesta.

⁹² Partnerstvo za ocenjevanje tveganja zaradi kemikalij ali partnerstvo Water4All – Varnost voda za naš planet.

⁹³ [Horizon projects supporting the Zero Pollution Action Plan](#).

⁹⁴ Vendar so se v okviru razpisa lahko financirali le štirje izbrani projekti v skupni vrednosti 20 milijonov EUR.

⁹⁵ [LIFE Project Portfolio – Overview](#) (od 2014 dalje).

⁹⁶ Poročilo o [spremljanju in obetih za ničelno onesnaževanje za leto 2025](#).

dostopnih metod za odkrivanje in saniranje per- in polifluoroalkilnih snovi ter drugih obstojnih kemikalij⁹⁷.

Digitalne rešitve za ničelno onesnaževanje obstajajo⁹⁸, vendar je treba odpraviti ovire za njihovo uvedbo. Evropska mreža živih laboratorijev je izdala nekaj priporočil⁹⁹ o živih laboratorijih za ničelno onesnaževanje, ki lahko pomagajo povečati uporabo digitalnih rešitev. Nove priložnosti nastajajo z združevanjem podatkov, pridobljenih na primer iz opazovanja Zemlje, z umetno inteligenco in modeliranjem. Novi sateliti Sentinel programa Copernicus bodo zagotovili natančnejše in pravočasnejše podatke, na primer o kakovosti zraka in emisijah. Taka najsodobnejša orodja naj bi podprla **Destinacija Zemlja**¹⁰⁰ ter v tesni sinergiji s prihodnjima pobudo za opazovanje oceanov in aktom o oceanih **digitalni dvojček oceana**, da bi se med drugim obravnavala vprašanja, povezana z onesnaževanjem. K prizadevanjem na tem področju prav tako prispeva Skupno raziskovalno središče Evropske komisije, saj se modeli onesnaževanja morja uporabljajo v obetih za ničelno onesnaževanje.

Čistejše okolje – ničelno onesnaževanje z opazovanjem Zemlje in digitalnimi dvojčki
Program [Copernicus](#), komponenta vesoljskega programa EU za opazovanje Zemlje, je omogočil razvoj več poslovnih rešitev za ničelno onesnaževanje. Z opazovanjem Zemlje, umetno inteligenco in strojnim učenjem se lahko znatno izboljša okoljsko spremljanje kakovosti zraka, oceanov, sladke vode in tal, degradacije tal in krčenja gozdov ter vplivov dobavne verige (program [Orbify](#)). Program je omogočil tudi razvoj platforme za krizno upravljanje onesnaževanja, v okviru katere se spremljajo reke, zbiralniki in mestna območja, kar je lokalnim organom v pomoč pri spremljanju onesnaženosti in hitrem odzivanju nanjo (program [Azulfy](#)). Druge digitalne platforme mobilizirajo državljane, da v realnem času prepoznajo in prijavijo nezakonita odlagališča odpadkov v svojih skupnostih, ter tako prispevajo k ozaveščanju in podpirajo hitro ukrepanje na lokalni ravni (projekt [WasteNoTime](#)). Ta orodja so tudi v pomoč gospodarskim subjektom pri prehodu na ničelno onesnaževanje. **Aplikacije za pametno kmetovanje** lahko zmanjšajo onesnaževanje in prihranijo stroške, saj kmetom pomagajo uskladiti kmetijske vložke (gnojila, pesticidi, voda) z dejanskimi potrebami poljščin (projekti [SOAT](#), [DINOSAR](#) in [TerraMetallum](#)). Optimizacija delovanja letališč in poti letov pripomore k zmanjševanju hrupa, porabe goriva, emisij v zrak in emisij toplogrednih plinov (projekta [EDGAR](#) in [VITOLMINS](#)). Storitve za boljše geotehnično in okoljsko spremljanje **rudarskih dejavnosti** v celotnem življenjskem ciklu, od raziskovanja do zaprtja, pomagajo izboljšati obratovalno varnost in učinkovitost, ob tem pa upravljavcem rudnikov omogočajo, da omejijo onesnaževanje in količino odpadkov, ter spodbujajo bolj krožno uporabo materialov (projekta [MOSMIN](#) in [TerraEye](#)).

Digitalizacija temelji na razpoložljivosti in uporabnosti visokokakovostnih podatkov. Več projektov spodbuja storitve, ki temeljijo na okoljskih podatkih, pri tem pa je poudarek na pomenu ničelnega onesnaževanja za pospešitev njihovega

⁹⁷ Pobudo bodo podprli raziskovalni projekti, npr. misija EU „evropski dogovor o tleh“ (razpis za leto 2025, ki se nanaša na namenske žive laboratorije za remediacijo tal).

⁹⁸ SWD(2021) 140 final.

⁹⁹ [2023 ENoLL Recommendations](#).

¹⁰⁰ [Destinacija Zemlja \(DestinE\) – digitalni model Zemlje](#) in [evropski digitalni dvojček oceana](#).

izvajanja¹⁰¹. Za zbiranje podatkov o ničelnem onesnaževanju v mestih so bili uvedeni tudi številni pilotni projekti pametnih skupnosti¹⁰². Ključni instrument za izboljšanje razpoložljivosti podatkov o onesnaževanju je novi pravni okvir „**ena snov, ena ocena**“, s katerim sta se med drugim vzpostavili skupna podatkovna platforma¹⁰³ in enotna vstopna točka za dostop do podatkov o kemikalijah. Komisija pripravlja tudi akcijski načrt za digitalizacijo v vodnem sektorju, da bi povečala ozaveščenost o razvoju na tem področju in ga bolj sistematično podprla. **Digitalna orodja so lahko tudi v pomoč potrošnikom in državljanom pri sprejemanju okolju prijaznih odločitev**, ki podpirajo cilje ničelnega onesnaževanja. Državljanje vse bolj zanima, kako čist je zrak, ki ga dihajo, in ali kateri izdelki vsebujejo nevarne kemikalije.

Čisti proizvodi – izbira ničelnega onesnaževanja

Več uporabniku prijaznih potrošniških aplikacij omogoča prepoznavanje izdelkov, ki ne vsebujejo kemikalij z nevarnimi lastnostmi (projekti [Yuka](#), [ToxFox](#), [KEMILUPPEN](#), [CheckED yourself](#) in [SIN List](#)). Nekatere aplikacije se osredotočajo na izdelke za vsakdanjo rabo, kot so živila, kozmetika, izdelki za osebno nego, igrače, pohištvo, preproge, športna obutev, tekstil in elektronske naprave. Druge obravnavajo nevarne lastnosti, vključno z endokrinimi motilci, in predlagajo alternativne možnosti ali podajajo prilagojena priporočila za domače okolje, življenjski slog in vsakodnevne navade. Te aplikacije spodbujajo inovacije in povečujejo ozaveščenost potrošnikov (in posledično podjetij) o neželenih kemikalijah.

Prehod na čisto energijo zavirajo nezadostne spretnosti in prenizka stopnja usposobljenosti. Povsod, zlasti pa v malih in srednjih podjetjih ter ključnih sektorjih, kot so gradbeništvo, promet, ravnanje z odpadki, energetika in inženirstvo, primanjkuje zelenih spretnosti. Ljudje vseh starosti in z različnih področij bodo morali v skladu z digitalnim in zelenim prehodom, ki bo narekoval trende na področju zaposlitve do leta 2035, razviti nove spretnosti¹⁰⁴. Delovna sila z nezadostnimi zelenimi spretnostmi vzbuja vse večjo zaskrbljenost. Usposabljanje in preusposabljanje še vedno ne dohajata povpraševanja¹⁰⁵. Komisija poleg splošnih ukrepov za podporo zelenim spretnostim v okviru pakta za spretnosti¹⁰⁶ (npr. regionalno partnerstvo, ki ga vodi mreža evropskih regij proizvajalk kemikalij v okviru pakta za spretnosti)¹⁰⁷ začinja izvajati tudi namenske pobude v okviru evropske strategije za odpornost v zvezi z vodo (kot sta industrijsko zavezništvo za pametno ravnanje z vodo in Evropska akademija za vodo), ki bodo vključevale potrebne spretnosti za doseganje ničelnega onesnaževanja.

¹⁰¹ Data Space for a Sustainable Green Europe ([projekt SAGE](#)) ali prejšnji projekt [podatkovnega prostora za zeleni dogovor GREAT](#).

¹⁰² [Evropski podatkovni prostor za pametne skupnosti](#), glej pilotne projekte StiD, IPPCP in Geo4Water.

¹⁰³ [Uredba \(EU\) 2025/2455](#).

¹⁰⁴ CEDEFOP (2023), [Skills in Transition – the way to 2035](#), in OECD (2023), [Assessing and Anticipating Skills for the Green Transition:Unlocking Talent for a Sustainable Future, Getting Skills Right](#).

¹⁰⁵ [Employment and Social Developments in Europe \(ESDE\) 2024](#).

¹⁰⁶ Kot je priporočilo Sveta o [učenu za zeleni prehod in trajnostni razvoj](#).

¹⁰⁷ V okviru pakta za spretnosti je glavna zaveza regionalnega partnerstva, ki ga vodi Mreža evropskih regij proizvajalk kemikalij, pomagati regijam pri spoprijemanju z izzivi, ki jih prinaša prehod industrije na zelene in digitalne prakse.

Zmogljivosti okoljskih uprav v državah članicah so že zdaj majhne, če ne bodo sprejeti ukrepi, pa se bodo razmere še poslabšale. Javni sektor se spoprijema s staranjem delovne sile in vrzeljo v spretnostih, zlasti na tehničnih področjih, kot sta uravnavanje onesnaževanja ter čiščenje in upravljanje voda, in glede digitalnih spretnosti. V pregledu izvajanja okoljske politike je bilo poudarjeno, da bodo ta področja ključna za izvajanje zakonodaje EU na terenu¹⁰⁸.

Komisija bo:

- financirala prednostne projekte v delovnih programih [Obzorje Evropa](#) in LIFE za leti 2026 in 2027,
- pospešila inovacije na področju kemikalij in povečala njihov obseg z uporabo prostovoljnih vozlišč EU za inovacije na področju kemikalij (kot je navedeno v akcijskem načrtu za kemijsko industrijo),
- pripravila „akcijski načrt za digitalizacijo vodnega sektorja“ [do leta 2026], kot je bilo napovedano v evropski strategiji za odpornost v zvezi z vodo.

4.3 Mednarodno sodelovanje – spodbujanje svetovnih sprememb za ničelno onesnaževanje

Z mednarodnimi večstranskimi prizadevanji za svet brez onesnaževanja se je dosegel pomemben in stalen, čeprav včasih počasen napredek. Zgodovinska odločitev je bila ustanovitev **medvladnega znanstveno-političnega odbora za kemikalije, odpadke in preprečevanje onesnaževanja** julija 2025. Namen odbora je, da skupaj z nedavnimi sporazumi, kot so **globalni okvir za kemikalije in večstranski okoljski sporazumi**, še zviša standarde v boju proti onesnaževanju, tako da bo to področje postavljeno ob bok prizadevanjem za boj proti podnebnim spremembam in izgubi biotske raznovrstnosti. Pogajanja o **svetovnem sporazumu o plastiki** se bodo nadaljevala, EU pa si bo prizadevala za doseg ambicioznega sporazuma, ki bo presegal zgolj ravnanje z odpadki in obravnaval celoten življenjski cikel plastike. Obstoječi globalni instrumenti in/ali instrumenti Ekonomske komisije za Evropo, kot so **Konvencija Minamata, Baselska konvencija, Rotterdamska konvencija, Stockholmska konvencija in Göteborški protokol**, se dosledno izvajajo, da bi ustvarili enake pogoje za vse večje število kemikalij in virov onesnaževanja.

V **svetovnem okviru za biotsko raznovrstnost** je določen cilj zmanjšanja onesnaževanja na ravni, ki niso škodljive za biotsko raznovrstnost¹⁰⁹. Nacionalni cilji EU, sporočeni v Konvenciji o biološki raznovrstnosti leta 2024 za izvajanje svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost, temeljijo na akcijskem načrtu za ničelno onesnaževanje. Pogodbenice Konvencije bodo o napredku pri doseganju teh ciljev in ukrepih, sprejetih v ta namen, poročale leta 2026.

¹⁰⁸ COM(2025) 420 final.

¹⁰⁹ [Cilj 7.](#)

Kar zadeva onesnaževanje zraka, si 159 sodelujočih držav in Evropska komisija v okviru **svetovne zaveze za metan**¹¹⁰ prizadevajo za uresničitev cilja, da bi se emisije metana do leta 2030 zmanjšale za 30 % glede na ravni iz leta 2020.

Čistejši planet – sodelovanje za ničelno onesnaževanje

Prizadevanja za odpravljanje onesnaženja z živim srebrom po vsem svetu na podlagi [Konvencije Minamata](#) so se izkazala za zelo uspešna. Konferenca pogodbenic se je leta 2023 dogovorila o prepovedi petih kategorij sijalk ter baterij, stikal, relejev in kozmetike, ki vsebujejo živo srebro. Leta 2025 so dosegle dogovor o globalni prepovedi živega srebra v zobnem amalgamu. Te globalne odločitve zagotavljajo še dodatno podporo pri varovanju javnega zdravja in varstvu okolja pred škodljivimi učinki živega srebra.

Komisija si bo v sodelovanju z državami članicami še naprej prizadevala, da bi se ti večstranski sporazumi uspešno izvajali. Pomembna bosta zlasti operativna vzpostavitev medvladnega znanstveno-političnega odbora za kemikalije, odpadke in preprečevanje onesnaževanja ter dogovor o delovnem programu, ki ustreza ciljem odbora ter dopolnjuje delo Medvladnega panela za podnebne spremembe in Medvladne platforme o biotski raznovrstnosti in ekosistemskih storitvah. Obeti na področju onesnaževanja bi bili idealno izhodišče za opredelitev obsega in prednostnih področij za ukrepanje na svetovni ravni. EU bo tudi v prihodnje tesno sodelovala s svojimi sosedi, s katerimi si deli morsko regijo¹¹¹ ali čezmejne reke. V tem okviru je bistveno poudariti podporo EU¹¹² **Zahodnemu Balkanu in drugim državam širitve**, saj imajo mnoga od teh gospodarstev industrije, ki močno onesnažujejo okolje, ter slabo razvito infrastrukturo za gospodarjenje z vodo in ravnanje z odpadki. Ti izzivi povzročajo tudi čezmejno onesnaževanje, kar neposredno vpliva na zmožnost sosednjih držav članic EU, da dosežejo svoje cilje¹¹³.

Komisija bo tudi nadaljevala prizadevanja za preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja v dvostranskih razpravah s partnerji po vsem svetu. **Partnerstva za čisto trgovino in naložbe** v tem okviru ponujajo priložnost za ustvarjanje sinergije med podnebnimi politikami ter politikami na področju onesnaževanja.

Komisija bo:

- **nadaljevala prizadevanja za izvajanje večstranskih okoljskih sporazumov, ki jih je podpisala EU, in**
- **prevzela vodilno vlogo pri izvajanju novega medvladnega znanstveno-političnega odbora za kemikalije, odpadke in preprečevanje onesnaževanja.**

¹¹⁰ <https://www.ccacoalition.org/news/factsheet-2024-global-methane-pledge-ministerial> z uporabo raziskovalnika žariščnih točk metana v okviru programa Copernicus.

¹¹¹ Glej na primer pakt za Sredozemlje (JOIN(2025) 26 final).

¹¹² COM(2024) 146 final.

¹¹³ Glej „[Scenario analysis of PM_{2.5} and ozone impacts on health, crops and climate with TM5-FASST: A case study in the Western Balkans](#)“ (Analiza scenarijev vplivov PM_{2.5} in ozona na zdravje, pridelke in podnebje s TM5-FASST: študija primera na Zahodnem Balkanu) in [študijo Skupnega raziskovalnega središča](#), ki kaže, da bi uskladitev Zahodnega Balkana s cilji akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje povzročila ugodno razmerje med koristmi in stroški, in poudarjata potrebo po zmanjšanju onesnaževanja zraka.

5 Sklepne ugotovitve in naslednji koraki

EU je maja 2021 v pionirskem duhu stopila na pot k ničelnemu onesnaževanju, ki prispeva k dolgoročni trajnostni konkurenčnosti in odpornosti Evrope. Namen tega vmesnega pregleda je predstaviti napredek pri doseganju ciljev za leto 2030, in sicer znatno zmanjšanje onesnaženosti zraka, uporabe pesticidov in onesnaževanja morja s plastiko. Kljub temu ostajajo izzivi, zlasti na področju ravnanja z odpadki, mikroplastike, hrupa in onesnaževanja s hranili.

Prehod na gospodarstvo z ničelnim onesnaževanjem je dolgoročno izvedljiv in gospodarsko koristen, če ga narekujejo vključujoče in v prihodnost usmerjene politike ter ga podpira zadostno financiranje iz različnih virov.

Komisija bo v okviru politične agende za obdobje 2024–2029 **prispevala k izvajanju politik, ki podpirajo zeleni in digitalni prehod**, pri čemer so razogljichenje, prilagajanje podnebnim spremembam, krožnost, varstvo biotske raznovrstnosti, odpornost v zvezi z vodo in ničelno onesnaževanje tesno povezani s pristopom „eno zdravje“, ki ga podpira konkurenčno, odporno in vključujoče krožno gospodarstvo.

Komisija se bo v naslednjih korakih osredotočila na izvajanje dogovorjene zakonodaje in politik, vključno s **strategijo za odpornost v zvezi z vodo, paktom za oceane in akcijskim načrtom za kemično industrijo**.

Novi **načrt EU za zdravje srca in ožilja** spodbuja preventivne ukrepe v skladu s pristopom „eno zdravje“ ter tako prispeva k boljšim zdravstvenim rezultatom ljudi in ekosistemov. **Strategija EU za biogospodarstvo in predvideni akt o krožnem gospodarstvu** sta del širših prizadevanj za boljše vključevanje načel krožnosti v javne politike, da bi zagotovili stroškovno konkurenčen, z viri gospodaren in pravičen prehod.

Za izvajanje **dogovora o čisti industriji in kompasa za konkurenčnost** bo Komisija podnebne cilje tesno povezala s posrednimi koristmi zmanjševanja onesnaževanja, zagotavljanja okolja brez strupov, spodbujanja trajnostne gospodarske rasti ter vzpostavljanja enotnega trga za sekundarne surovine in odpadke.

Komisija bo obravnavala napredek z rednimi posodobitvami spremljanja in obetov za ničelno onesnaževanje (trenutno načrtovano za leti 2026 in 2028) ter analizirala mogoče poteke nadaljevanja prehoda na čisto energijo do leta 2040 z dopolnitvijo podnebnih ciljev za leto 2040 z realno ambicioznimi cilji glede onesnaževanja, s tem pa bo odločno podprla svoj načrt za izvajanje zakonodaje.

Napredek na področju ničelnega onesnaževanja je nepogrešljiv korak za zagotavljanje bolj zdrave, trajnostne in odporne prihodnosti. S prednostnim obravnavanjem čiste in krožne konkurenčnosti ter spodbujanjem okolju prijaznega ravnanja lahko zagotovimo odporno in uspešno Evropo za prihodnje generacije.